

JEAN-ROBERT ARMOGATHE

Pokora in evharistija – od ozdravljenja k Jagnjetovi gostiji

Zakramenti so namenjeni spremljanju ljudi skozi vse življenje; sestavljajo »duhovno hrano« človeštva. Najstarejša krstna bogoslužja pričujejo o povezanosti zakramenta z novim rojstvom, evharistična gostija ni podoba: pri njej se resnično je in pije. Bolniško maziljenje je namenjeno ozdravljenju ... Vemo, da je zakramentalnost poroke bolj zapletena: versko dejanje namreč posega na predhodni družbeni in pravni položaj. Ne glede na zgodovinski razvoj je poroka v temelju urejena za ustanovitev družine. Spolni užitek je mogoč izven zakona: izvršitev zakona pa je naravnana na roditev otrok in je že več stoletij vedno veljala kot potrebna za veljavnost tega zakramenta.

Dejavna udeležba pri zakramentu (njegovem »prejemu«) predpostavlja sposobnost, »prostor« za prejem podarjenega: razen pri krstu je ta sposobnost nujna. Če na primer liturgija za maše pri porokah¹ ne predvideva spokornega dejanja, to pomeni, da sta zaročenca, glavna »dejavnika v bogoslužju«, predvidoma že prejela predhodno odvezo grehov. Sama sprava se podeljuje penitentu, čigar kesanje priča o spreobrnjenju.

Jean-Robert Armogathe, rojen v Marseillu (1947), duhovnik v Parizu (1976), je zaslužni direktor študijev na l'Ecole pratique des hautes études. Od ustanovitve je član odbora francoske izdaje revije Communio. Njegova zadnja publikacija: Descartes, Correspondance, 2 zv., Pariz, Gallimard, 2012. – Pénitence et Eucharistie – de la guérison au banquet de l'Agneau, v: Revue catholique internationale Communio zv. 40 (2015), 89-95 je prevedel Janez Ferkolj.

Sodnik in zdravnik

Sodnik in zdravnik, *iudex et medicus*: tako Zakonik iz leta 1983 (kakor tisti iz leta 1917) opredeljuje spovednika. Poslušati mora priznanje grehov in predlagati ustrezna zdravila. Zakrament pokore in bolniško maziljenje sta zakramenta ozdravljenja. Primerno je spomniti, da se spokorno dejanje, ki uvaja evharistično obhajanje, odpira odpuščanju manjših grehov – ter k trdnemu sklepu uporabe zakramenta ozdravljenja za težje grehe, ki jih imenujemo »smrtne«. Kar nekaj pogojev je, da je odveza, osvoboditev od greha, veljavna: na strani spovednika mora biti veljavno posvečen duhovnik, ki je od krajevnega škofa prejel spovedno sodnost: moč »zavezovanja in razvezovanja« pravzaprav pripada škofu, ki jo poveri duhovnikom. Kanonsko pravo (kan. 967, 2) predvideva, da »tisti, ki imajo pravico za redno spovedovanje zaradi službe ali zato, ker jim jo je poveril ordinarij kraja, kjer so inkardinirani, ali kraja, kjer imajo domovališče, lahko to pravico uporabljajo povsod, razen če bi v posameznem primeru krajevni ordinarij temu ugovarjal, veljajo pa predpisi kan. 974, 2 in 3 (o preklicu spovedne sodnosti)«.

S strani spovedanca pa mora biti popolno priznanje, sad podrobne spraševanja vesti – razen v primeru naravne izgube spomina –, kesanje grehov mora spremljati »trden sklep«, da se odvrnemo od njih. To je jasno izraženo v običajnem »kesanju«: ...Vse to je potrebno, da od Boga prejmemo odpuščanje, ki ima pomen in je ponazorjeno z duhovnikovo odvezo. Odveza ne vsebuje nič samodejnega.

Kanonsko pravo nedvomno pravilno (kan. 980) predvideva, da »če spovednik ne dvomi o spovedančevi pripravljenosti in ta za odvezo prosi, naj mu odveze ne odreče in ne odloži«. Slednje je treba razumeti z besedno točnostjo: odveza pritiče penitentu, ki izpolnjuje oba pogoja: predpisana sta iskreno kesanje in trden sklep (kan. 987: »Za zveličaven prejem zdravila zakramenta pokore mora biti vernik tako pripravljen, da se spreobrne k Bogu s tem, da zavrne grehe, ki jih je storil, in se sklene poboljšati«).

Če ni teh pogojev, ni veljavne odveze; narobe je govoriti o »zavrnitvi odveze« s strani duhovnika. Prej bi morali reči, da gre za

zavrnitev s penitentove strani. Sv. Avguštín pravi: »Bog hoče dati samo tistemu, ki prosi, da ne bi dal tistemu, ki ne bi mogel sprejeti« (*non dat nisi petenti, ne det non capienti*)². Nič ne velja, če duhovnik posreduje odpuščanje nekemu, ki ga ni sposoben prejeti. Zavrnitev pokore lahko obstaja, če nekdo noče priznati svoje krivde, se opravičiti dejanskega greha ali vztraja v drži, vedenju, dejansko grešnem stanju.

Spovednik naj odloži odvezo, kar naj stori v molitvi s spovedancem ter zanj prosi Božjega blagoslova, ki edini lahko doseže spreobrnjenje srca. Zakrament pokore ali sprave je tudi zakrament spreobrnjenja. Spreobrnjenje je trdna in korenita drža: gre za spremembo življenja – kar med drugim lahko pomeni prekinitev bodisi hetero- bodisi homoseksualnega priležništva, poligamnih ali poliandrijskih razmerij, incestne ali pedofilske zveze, skratka vsakega nereda.

Spreobrnjenje in evharistija

Med izredno sinodo je udeležba pri evharistiji povzročila nejasne razprave. Zagotovo je polna udeležba pri evharistiji pridržana krščenim; sodelujejo lahko tudi katehumeni. Kar imenujemo dejavna udeležba (*participatio actuosa*) se razlikuje od polne udeležbe. Polna navzočnost zajema fizično obhajilo z Gospodovim telesom in krvjo. Toda ta udeležba ni dana vsem udeležencem – ki so vsi poklicani k dejavni udeležbi. Dejavna udeležba je naprej v molitvi, prisostvovanje z dušo in s srcem bogoslužnim obredom, prepevanju pesmi in hvalnic, duhovnikovim molitvam v imenu vseh.

Nadaljuje se v pozornem poslušanju Božje besede, njenem premišljevanju in udeležbi pri darovanju na oltar. Ne sklene se nujno s fizičnim obhajilom. Danes vidimo veliko število vernikov pri obhajilu. To predpostavlja, da so se držali primerne drža³, da so v »stanju milosti«, drugače povedano, da so prejeli odvezo od morebitnih smrtnih grehov.

Ne pristopiti k obhajilu je nekakšna samooznačitev za javnega grešnika. Takšna drža lahko omogoči osebni duhovni napredek,

a je lahko tudi nápak razumljena in pojmovana kot priložnost za pohujšanje. Vemo, da so danes katehumeni (ali otroci, ki še niso bili pri prvem obhajilu) povabljeni, da se pridružijo obhajancem, da prejmejo blagoslov: lahko bi si mislili, da krščeni, ki niso pripravljene za obhajilo, lahko storijo podobno ali enako.

Iregularne osebe

Pristop k obhajilu ločenih in ponovno poročenih oseb (ali tistih, ki živijo v »iregularnem« stanju) torej ni niti pastoralna niti teološka rešitev, ki se včasih predstavlja: vrh vsega gre za zakramentalno odvezo teh oseb.

Vemo, da odveza ne more biti delna; če se nanaša le na priznane, izpovedane grehe, ne more izmed njih nekega deleža izključiti. Zavrnitev zadoščevanja, vztrajanje v nedovoljenem stanju ali vedenju, upirajoče nepriznavanje grešne, nebrzdane vsebine pri dejanju ali stanju ovirajo »splošno« odvezo, se pravi na kratko odvezo.

Spovedanci, ki ne morejo prejeti odveze težkih (»smrtnih«) grehov, ne morejo v vesti prejeti obhajila, ki odraža resničnost telesne povezanosti s Kristusom.

Duhovno obhajilo

Izraz »duhovno obhajilo«, ki se je uporabljal med zadnjo izredno sinodo, se mi zdi neroden po svoji netočnosti: dopušča predstavo, da obstaja več vrst ali več stopenj obhajila.

»Težava je v dvoumni uporabi izraza: glede na kontekst se lahko nanaša bodisi (a) na sad ali končni učinek zakramentalnega prejemanja evharistije, se pravi na popolno duhovno obhajilo s Kristusom v veri in ljubezni; bodisi (b) na isto duhovno obhajilo s Kristusom, vendar brez zakramentalnega obhajila (na primer oseba, ki gre k obhajilu vsak dan in enkrat tedensko izostane od maše ter tako z dejanjem žive vere obnovi popolno obhajilo s Kri-

stusom, ki ga je pred tem prejela v zakramentu; ali (c) na željo po obhajilu osebe, ki se zaveda svojega stanja v težkem grehu ali živi v okoliščinah, ki dejansko nasprotujejo moralni postavi in še ni v polnem občestvu s Kristusom v veri in ljubezni. Tretji pomen se zelo razlikuje od prejšnjih, ker oseba želi prejeti obhajilo, ne da bi se že odpovedala težki oviri za popolno občestvo s Kristusom [...]. Ta želja ima vrednost izrecno takrat, ko nekomu pomaga odreči se oviri.«⁴

Izročilu ustrežnejše bi bilo govoriti o *dejavni udeležbi* pri evharistiji. K temu so poklicani vsi verniki (in katehumeni). Dejavna udeležba, kakor navajam zgoraj, ne vsebuje nujnosti fizičnega obhajila: »Naj torej vsak sebe presodi in tako jé od tega kruha in pije iz keliha, kajti kdor jé in pije, jé in pije svojo obsodbo, če ne razpoznava telesa« (1 Kor 11,28–29).

Predlagati »duhovno« obhajilo, ločeno od fizičnega, vodi k vprašanju, zakaj razlikovati med obema, če je obhajilo v resnici enako – in v tem primeru, zakaj odvracati od fizičnega obhajila ljudi, ki so lahko deležni »duhovnega« obhajila?

Bolje je trditi, da ni nihče izključen od udeležbe pri evharistiji, kar bi dalo udeležbi pravi pomen: Cerkev je najprej evharistična in v tej zakramentalni opredelitvi sta združena njena narava in poslanstvo. Biti navzoč v evharističnem zboru je najbolj resnično *znamenje* krščanskega življenja. Bogoslužna in patristična zagotovila so preštevilna, da bi jih lahko navedli.

Zmaga janzenizma?

Ko pomislimo na vzvišeno dostojanstvo evharističnega obhajila, se pojavijo spomini iz zgodovine: ali ne gre za janzenizem? Najprej se »janzenizem« nanaša na vprašanja o predestinaciji, kar tu ne pride v poštev. Prej bi šlo za »rigorizem«⁵. Toda ravno »rigorizem« v morali je povezan z neustreznim razumevanjem spraševanja vesti in občutljivosti za grehe: nasproti rigorizmu je treba braniti kazuistiko v njenem najnovejšem pomenu⁶. Moralno dejanje je osebno,

njegovo vrednotenje pa izhaja iz objektivnih pravil: spovednikova naloga je pomagati razločiti moralno vsebino, upoštevajoč pravila in njihovo uporabo v določenem primeru. Antoine Arnauld je v *La fréquente communion* (1643) pomešal dve stvari: *odlog odveze*, kar se lahko zgodi, ko spovedanec nima pridobljenih »pogojev«, da bi jo prejel, in *odsotnost obhajila* – za vernike v stanju milosti, »post« od svete evharistije, ki naj bi povečal željo po njej. Vendar pa je evharistija hrana in zdravilo in zdi se nelogično, da se ji odtegujemo z mrtvenjem, ko pa so za njen prejem izpolnjeni vsi pogoji. Povsem drugo ravnanje je prejemanje obhajila v stanju osvoboditve od grehov, ki ga podeljuje pokora.

Zaključek

Tako kot je (prva) poroka ocenjena za veljavno, tako spolno sožitje z drugim partnerjem pomeni stvarni nered in druga zakramentalna poroka ni mogoča. Kljub temu je pomembno spomniti, da veljavnost poroke pri obeh partnerjih predpostavlja svobodno privolitev, izbiro zvestobe (v nerazvezljivosti zakona) in želji po roditvi otrok. Če le eden od teh treh pogojev izostane »s pozitivnim dejanjem volje« (kan. 1101, 2), poroka ni veljavna, z drugimi besedami: ni zakramentalnega zakona. Zakon je lahko »izvršen« s spolnim dejanjem, ni pa zato veljaven. Pri tem je potrebno dobro razločevati razpad zakona (sklenjenega, a ne izvršenega), kar je redko, od ničnosti, ko je umanjkal eden od objektivnih pogojev za veljavnost (hiba v obliki ali v privolitvi). Sicer pa spomnimo, da so otroci v primeru ničnosti (verskega) zakona, rojeni v tej zvezi obravnavani kot zakonski po kanonskem pravu (kan. 1137: »so zakonski, če so spočeti ali rojeni iz veljavnega ali dozdevnega zakona«).

V tej težki situaciji je treba preučiti pogoje vključitve v krščansko občestvo vernikov. Najprej se velja ogniti vsakemu učinku pohujšanja, ki bi imel lahko za posledico razvrednotenje zakonske zvestobe in zaupanje v nerazvezljivost zakramenta. Prav tako se je

treba zavedati sposobnosti oseb: »Ne potrebujejo zdravniki zdravi, ampak bolni. Nisem prišel klicat pravičnih, ampak grešnike« (Mr 2,17). Natančna kazuistika (nauk o uporabi etičnih ali verskih načel) in možnost sprejema v krajevno občestvo sta torej nepogrešljivi za spremljanje teh ljudi. Takšna drža je zelo pomembna za izpolnjevanje ljubezni; a mora hkrati pri vseh vernikih dovoliti poživitev zatekanja k zakramentu pokore, željo po evharističnem obhajilu in mistični temelj zakramentalne poroke.

Kakor pravi Sveto pismo: »*Zaradi tega bo mož zapustil očeta in mater in se pridružil svoji ženi in bosta oba eno meso.*‘ Ta skrivnost je velika; jaz pa pravim: glede Kristusa in glede Cerkve« (Ef 5,30–32).

Vsesplošna sekularizacija ne sme Cerkve voditi k postopkom izključevanja, da bi ostali med »čistimi«: skušnjava katarizma ni nikoli preveč oddaljena. Vseeno pa ne sme razvrednotiti svoje doktrinalne dediščine niti izločiti učenja Svetega pisma in učiteljstva. Previsni greben je ozek: noga popotnikov se je pogosto opotekala med laksizmom (popustljivostjo) in rigorizmom (strogostjo). Toda prenova teološke raziskave o družini, ki jo je osvetlil Janez Pavel II. ter nadaljeval Frančišek, mora omogočiti ponovno odkritje zanesljivega koraka na jasno osvetljeni poti.

Opombe

¹ *Kyrie ni vezan na spokorno dejanje, saj je trojna hvalnica Kristusu Gospodu.*

² O Ps 102,10.

³ Enourni post od hrane in alkoholnih pijač, razen če dosejajo zelo majhne količine (Pavel VI., Govor 24. novembra 1964); glej *Communio* o »Postu in evharistiji« (2014/3)– fr.

⁴ Prim. »Novi predlogi za pastoralno spremljanje oseb ponovno poročenih ločenih – teološko mnenje« so napisali ameriški dominikanci (*Nova et Vetera*, angleška izdaja, vol. 12, 3, 2014; francosko besedilo: <http://nvjournal.net>); v isti reviji, str. 631–655, Paul J. Keller, »Is Spiritual Communion for Everyone?« (*Ibid.*) in v francoski izdaji (86, 2011, str. 147–153, s prostim dostopom: www.nova-etvetera.ch), B.-D. de La Soujeole, »Communions sacramentelle et communion spirituelle«.

⁵ J.-L. Quantin, *Le rigorisme chrétien*, Pariz: Cerf, 2001.

⁶ O kazuistiki glej članek: P. John Conley, *Communio* 2004, 2, str. 95–104; zelo natančen uvod k temu zvezku: Serge Landes, *La confession, sacrement difficile?* (7–14) in članek *Casuistique de Nigel Biggar*, *Dictionnaire critique de théologie* (J.-Y. Lacoste), Pariz, PUF.